

## PROFESIJAS STANDARTS

Reģistrācijas numurs PS 0132

Profesija

Sociālais aprūpētājs

Kvalifikācijas līmenis

4

Nodarbinātības apraksts

Sociālais aprūpētājs ir nodarbināts labklājības sistēmas sociālajās institūcijās, kas nodrošina sociālās aprūpes pakalpojumus. Sociālais aprūpētājs nodrošina atkarīgas un sociāli nespējīgas personas pamatvajadzību apmierināšanu individuālajā līmenī, personas dzīvesvietā vai aprūpes institūcijā; atbilstoši klienta vēlmēm un vajadzībām nosaka sociālās aprūpes veidus, aprūpes līmeni, aprūpes pakalpojumu kompleksa vai atsevišķu pakalpojumu nepieciešamību; sastāda aprūpes grafikus, koordinē un vada aprūpētāja darbību; nodrošina klienta līdzdalību optimālo sociālās aprūpes pakalpojumu izvēlē un saņemšanā, kā arī aprūpes grafika sastādīšanā un ievērošanā; novērtē klientu apmierinātību ar sociālās aprūpes pakalpojumiem; strādā sociālā darbinieka pārraudzībā.

**Pienākumi un uzdevumi**

<b>Pienākumi</b>	<b>Uzdevumi</b>
1. Klienta pamatvajadzību novērtēšana	1.1. Novērtēt klienta fizisko un garīgo veselības stāvokli, klienta personību un psiholoģiskās īpatnības. 1.2. Diagnosticēt klienta sociālās aprūpes trūkumu. 1.3. Noskaidrot klienta vēlmes un sociālās vajadzības 1.4. Ja klienta sociālajā situācijā identificētas sociālās problēmas, nekavējoties piesaistīt sociālo darbinieku.
2. Klienta sociālās aprūpes pakalpojumu plānošana	2.1. Nodrošināt klientam iespējami īsu lēmuma pieņemšanas un pakalpojuma sākšanas laiku. 2.2. Noteikt sociālās aprūpes veidus, aprūpes līmeni, aprūpes pakalpojumu kompleksa vai atsevišķu pakalpojumu nepieciešamību. 2.3. Noteikt klienta sociālajā aprūpē iesaistītās un iesaistāmās personas. 2.4. Sadarbībā ar klientu, klienta ģimenes locekļiem, aprūpētāju un nepieciešamības gadījumā ar sociālo darbinieku un ārstu sastādīt individuālu sociālās aprūpes programmu, plānu un/vai grafiku atbilstoši klienta sociālās aprūpes vajadzībām. 2.5. Individuālās sociālās aprūpes programmā, plānā un/vai grafikā noteikt sociālās aprūpes mērķi, uzdevumus, konkrētus sociālās aprūpes pakalpojumus, aprūpētāju (aprūpes institūciju), kas realizēs šos aprūpes pakalpojumus, izpildes termiņus, papildus iesaistāmos profesionāļus un palīdzošās sistēmas. 2.6. Nodrošināt klienta līdzdalību optimālā sociālās aprūpes pakalpojuma veida izvēlē, grafika sastādīšanā un pakalpojuma saņemšanā. 2.7. Nodrošināt, lai sociālo aprūpi veiktu ar klientu psiholoģiski saderīgs aprūpētājs. 2.8. Slēgt sadarbības līgumu par sociālās aprūpes pakalpojumu sniegšanu starp sociālo aprūpētāju, aprūpētāju un aprūpējamo.

<p>3. Nodrošināt klienta pamatvajadzību apmierināšanu individuālajā līmenī dzīvesvietā vai ilgstošās sociālās aprūpes institūcijā</p>	<p>3.1. Veikt klienta apsekošanu mājās viņam pieņemamā laikā.</p> <p>3.2. Iepazīstināt klientu ar turpmākās aprūpes gaitu un aprūpē iesaistāmajām personām.</p> <p>3.3. Nodrošinot klienta sociālo aprūpi, sadarboties ar valsts un pašvaldību institūcijām, nevalstiskām un privātām organizācijām, kā arī fiziskām un juridiskām personām.</p> <p>3.4. Uzņemties atbildību, koordinēt un vadīt aprūpētāja profesionālo darbību.</p> <p>3.5. Nodrošināt aprūpētāju ar klienta aprūpei nepieciešamajiem resursiem.</p> <p>3.6. Iesaistīt klienta ģimenes, kaimiņu sistēmu sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā.</p> <p>3.7. Veidot datu bāzi par veselības aprūpes, sociālās palīdzības, sociālo un sadzīves pakalpojumu sniedzējiem un informēt klientu par tiem.</p> <p>3.8. Veidot sadarbību ar klienta primārās veselības aprūpes ārstu, saskaņot ar viņu klienta sociālās aprūpes plānu un informēt par sociālās aprūpes gaitu.</p> <p>3.9. Ja klientam nepieciešami kādi papildu sociālie vai sadzīves pakalpojumi vai sociālā palīdzība, veikt pavadona un/vai starpnieka funkcijas starp tiem un klientu.</p> <p>3.10. Piemērot sociālo aprūpi klienta mainīgajām vajadzībām.</p> <p>3.11. Veidot klienta personas lietu, kurā iekļauti dati par klientu, viņa ģimenes stāvokli, veselības aprūpes vēsturi, sociālās aprūpes plānošanas, nodrošināšanas un novērtēšanas aprakstu.</p>
<p>4. Sociālā aprūpētāja un aprūpētāja sniegto pakalpojumu novērtēšana</p>	<p>4.1. Sekot klienta veselības stāvokļa izmaiņām.</p> <p>4.2. Periodiski sagatavot attīstības ziņojumu (klienta funkcionēšanas grafiskais novērtējums) par katru aprūpējamo klientu.</p> <p>4.3. Novērtēt klientu apmierinātību ar sociālā aprūpētāja un aprūpētāja sniegtajiem pakalpojumiem</p> <p>4.4. Uzņemties atbildību par individuālās aprūpes sniegšanu klientam un aprūpes programmas izpildes kvalitāti.</p> <p>4.5. Sniegt sociālajam darbiniekam pārskatu par klientam sniegtajiem sociālās aprūpes pakalpojumiem un klienta attīstības ziņojumus.</p>
<p>5. Vispārējo Cilvēktiesību un ētikas normu ievērošana un realizēšana praksē</p>	<p>5.1. Nodrošināt par klientu saņemtās informācijas konfidencialitāti.</p> <p>5.2. Ievērot nediskriminējošu praksi.</p>
<p>6. Sociālās aprūpes attīstības prognozēšana</p>	<p>6.1. Izstrādāt priekšlikumus jaunu sociālās aprūpes veidu, aprūpes pakalpojumu ieviešanai, kā arī sociālās aprūpes pilnveidošanai.</p>

7. Regulāra profesionālās kvalifikācijas celšana	7.1. Rūpēties par savas profesionālās kvalifikācijas uzturēšanu un paaugstināšanu, piedaloties profesionālās pilnveides un tālākizglītības programmās. 7.2. Piedalīties sociālā darba speciālistu sertifikācijā, iegūt sertifikātu, kā arī ievērot resertifikācijas prasības.
--	--

### Īpašie faktori, kas raksturo darba vidi

- Fiziskie faktori
  - Sociālām institūcijām pēc ģeogrāfiskā novietojuma, sabiedriskā transporta satiksmes, ceļiem, ēkām un vides jābūt brīvi pieejamām visām klientu grupām, it īpaši cilvēkiem ar speciālām vajadzībām.
  - Sociālajam aprūpētājam jānodrošina brīva pieeja pie datu bāzes.
  - Istabas aprīkojumam un iekārtojuma jāatbilst klienta vecumam un veselības stāvoklim.
  - Jānodrošina klientam iespēja lietot sanitāro telpu, kas atrodas iespējami tuvu klienta dzīvojamai telpai un ir iekārtota atbilstoši viņa fiziskajam stāvoklim.
  - Klientam jānodrošina nepieciešamie higiēnas līdzekļi.
  - Telpās jābūt labai ventilācijai, ziemā – apkurei.
  - Izvēloties telpu krāsojumu, jāņem vērā krāsu psiholoģiskā ietekme uz cilvēku.
- Bioloģiskie faktori
  - Ir inficēšanās risks.
  - Telpas un mēbeles regulāri jādezinficē, un tām jābūt tīrām.
  - Vēlams, lai institūcija nodrošinātu regulāras sociālo aprūpētāju veselības pārbaudes un profilaktiskās aktivitātes veselības uzlabošanai.
- Psiholoģiskie faktori
  - Sociālā aprūpētāja darbs prasa psihisko noturību, savaldību, iecietību un ātru reakciju krīzes situācijās.

### Īpašas prasības uzdevumu veikšanai

- Empātija,
- tolerance,
- organizētība,
- paškontrolē,
- pacietība,
- pieklājība,
- korektums,
- elastība,
- kreativitāte,
- atbildības sajūta,
- izturība,
- aktivitāte.

### Prasmes

Kopīgās prasmes nozarē	Specifiskās prasmes profesijā	Vispārīgās prasmes/spējas
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Empātijas prasmes.</li> <li>• Atspoguļot un pārfrāzēt jūtas.</li> <li>• Piesaistīt brīvprātīgos.</li> <li>• Noteikt palīdzības formas krīzes situācijā.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Analizēt sociālās aprūpes norisi.</li> <li>• Izvēlēties klienta vēlmēm un sociālajām vajadzībām atbilstošus sociālās aprūpes veidus, līmeņus, kompleksu un atsevišķus pakalpojumus.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Komunikācijas prasmes.</li> <li>• Pielietot teorētiskās zināšanas praksē.</li> </ul>

<ul style="list-style-type: none"> <li>• Novērtēt indivīda psiholoģiskās īpatnības un personību.</li> <li>• Konsultēt.</li> <li>• Prasme identificēt resursus klienta un sociālajā vidē un piesaistīt tos.</li> <li>• Nodrošināt klienta līdzdalību pakalpojumu sniegšanā.</li> <li>• Identificēt klienta veselības problēmas.</li> <li>• Novērtēt klienta apmierinātību ar sniegto pakalpojumu.</li> <li>• Ievērot ētikas normas un konfidencialitāti, sniedzot pakalpojumu.</li> <li>• Paredzēt un novērtēt lēmumu iespējamo ietekmi uz klienta sistēmu un vidi.</li> <li>• Atbalstīt klienta spējas pielāgoties sociālajai un fiziskajai videi.</li> <li>• Aizstāvēt klienta tiesības, intereses, cilvēka cieņu.</li> <li>• Iedrošināt.</li> <li>• Strādāt saskaņā ar vispārējām cilvēktiesībām</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Izstrādāt sociālās aprūpes plānus, grafikus.</li> <li>• Veikt sociālo aprūpi institūcijā un personas dzīvesvietā ar dažādām personu grupām.</li> <li>• Attīstīt jaunas tehnikas sociālajā aprūpē.</li> <li>• Saredzēt alternatīvas sociālās aprūpes veidus, veikt to novērtēšanu un kopā ar klientu noteikt aprūpes optimālo modeli.</li> <li>• Organizēt sociālās aprūpes sniegšanu klientu dzīvesvietā.</li> <li>• Novērtēt klientu pamatvajadzības un funkcionālās spējas.</li> <li>• Veidot profesionālas attiecības ar klientiem, radot aprūpei labvēlīgus apstākļus.</li> <li>• Veicināt klienta neatkarības sasniegšanu.</li> <li>• Izvēlēties aprūpes secību tā, lai tā būtu efektīva, iespējama un piemērota.</li> <li>• Identificēt klienta pašaprūpes spējas.</li> <li>• Analizēt sociālās aprūpes trūkuma cēloņus, sekas.</li> <li>• Izprast klienta sociālās aprūpes trūkumu sociālā gadījuma kontekstā.</li> <li>• Analizēt un izprast sociālās aprūpes juridisko bāzi.</li> <li>• Izprast sociālās aprūpes politiku.</li> <li>• Prognozēt sociālās aprūpes problēmu attīstību un projektēt iespējamus risinājumus, balstoties uz aprūpējamo klientu vajadzībām.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sadarboties un strādāt komandā ar citiem profesionāļiem.</li> <li>• Novērtēt sniegtā pakalpojuma kvalitāti.</li> <li>• Strādāt ar indivīdu.</li> <li>• Teoriju adaptēt praksē.</li> <li>• Sniegt pirmo medicīnisko palīdzību.</li> <li>• Vākt, apkopot, analizēt, apstrādāt informāciju, piešķirt prioritāti datu vākšanai.</li> <li>• Konsultēt.</li> <li>• Intervēšanas prasmes.</li> <li>• Analizēt normatīvos dokumentus.</li> <li>• Plānot, organizēt un pamatot savu darbību.</li> <li>• Motivēt.</li> <li>• Lietvedības prasmes.</li> <li>• Risināt konfliktus.</li> <li>• Lēmumu pieņemšanas prasmes.</li> <li>• Identificēt problēmu un izvirzīt adekvātu mērķi un darbības uzdevumus.</li> <li>• Uzņemties atbildību.</li> <li>• Koordinēt un vadīt.</li> <li>• Veidot datu bāzi.</li> </ul>
---	--	---

### Zināšanas

Zināšanas	Zināšanu līmenis		
	Priekšstats	Izpratne	Pielietošana
Sociālās politikas veidi, modeļi, vērtības, kritēriji, ietekmes faktori.			
Sociālās labklājības sistēmas pamatprincipi un pamatelementu funkcionēšanas mehānismi.			
Cilvēktiesības.			
Sociālā likumdošana, veselības aizsardzības likumdošana, darba likumdošana.			

Sociālo pakalpojumu veidi, programmas, to mērķi, nodrošināšana un sociālo pakalpojumu sniedzēji, kā arī sadzīves pakalpojumu veidi, saņemšanas kārtība.			
Sociālo institūciju funkcionēšanas mehānisms, misija, darbības veidi.			
Sociālo aprūpētāju profesionālās darbības standarti, funkcijas, lomas, metodes, prakses principi, ētikas normas, tiesības, atbildība.			
Sociālās aprūpes veidi, līmeņi, aprūpes pakalpojumu komplekss un atsevišķi pakalpojumi.			
Sociālās aprūpes programmas, plāni, grafiku izstrādes mehānismi.			
Sociālās aprūpes vēsture Latvijā un pasaulē.			
Sociālās aprūpes organizēšana.			
Dažādu sociālo grupu sociālās aprūpes specifika.			
Jaunāko tehniku attīstība sociālajā aprūpē.			
Klienta pašaprūpes spējas.			
Alternatīvā un institucionālā aprūpe.			
Sniegto pakalpojumu kvalitātes novērtēšana.			
Starpinstitucionālās sadarbības principi, modeļi un starpprofesionāļu komandas funkcionēšana, nodrošināšana un komandas darba dinamika.			
Cilvēka uzbūve un fiziskās, garīgās attīstības, uzvedības priekšnoteikumi.			
Dažādu (sociālo, ģenētisko un bioķīmisko u.c.) faktoru mijiedarbība un ietekme uz indivīdu.			
Cilvēka iekšējās (psiholoģiskās, fizioloģiskās, garīgās) un ārējās (fiziskās, sociālās un psihiskās) vides mijiedarbība.			
Sociālais darbs.			
Sociālā rehabilitācija.			
Sociālā palīdzība.			
Sociālā ētika, reliģija.			
Farmācija.			
Psihiatrija.			
Vispārīgā, attīstības, personības un sociālā psiholoģija.			
Mājturības pamati.			
Drošības tehnika.			
Krievu valoda.			
Uztura mācība (uzturlīdzekļi, racionāls un ārstnieciskais uzturs, dietoloģija, uztura sanitārija).			
Lietvedība.			
“MS Office”.			
Medicīnas pamati.			
Veselības aprūpe.			
Sociālie, ekonomiskie, vides un emocionālie faktori, kas ietekmē klientu un viņa ģimeni slimības un tās ārstēšanas procesā.			

Invaliditātes veidi, raksturotāji, personu ar īpašām vajadzībām sociālās funkcionēšanas problēmas, cēloņi, sekas, risinājumi, integrācija.			
Ārējās un iekšējās vides/infrastruktūras attīstība, pielāgošana atkarībā no invaliditātes veida.			
Neatkarīgas dzīves modeļi.			
Gerontoloģija (zinātnes priekšmets, attīstība, zinātņu struktūra u.tml.), sociālā gerontoloģija, gerontopsiholoģija.			
Efektīvas palīdzības formas krīzes un ekstremālās situācijās.			
Komunikācijas metodes un īpatnības ar klientiem no dažādām sociālajām grupām.			
Stresa un konfliktu menedžments.			
Sociālo pakalpojumu kvalitātes vadība.			
Darba aizsardzība.			
Brīvprātīgo kustība Latvijā un pasaulē.			

#### **Profesijas standarta izstrādes darba grupas sastāvs:**

- Laila Rieksta-Riekstiņa - LR Labklājības ministrijas Sociālās palīdzības departamenta Sociālās palīdzības politikas un prognozes nodaļas vadītāja
- Ārija Baltiņa – Latvijas Profesionālo sociālo un aprūpes darbinieku asociācijas prezidente
- Lidija Šilņeva – Sociālā darba un sociālās pedagoģijas augstskolas “Attīstība” rektore
- Dace Erkena – P.Stradiņa medicīnas skolas direktora vietniece
- Ina Irša – Medicīniskās aprūpes biroja vadītāja
- Māris Fridrihsons – Pieaugušo Sociālās aprūpes institūciju vadītāju asociācijas vadītājs
- Gaida Bēce – Rīgas domes Latgales priekšpilsētas Sociālās palīdzības dienesta Aprūpes mājās biroja vadītāja
- Zane Lasmane - Latvijas Profesionālo sociālo un aprūpes darbinieku asociācijas biedrs

#### **Profesijas standarta eksperti:**

- Ruta Vīksna - Latvijas veselības un sociālās aprūpes darbinieku arodbiedrības priekšsēdētāja
- Agrita Groza – LR Labklājības ministrijas valsts sekretāra vietniece